Krystyna GOMÓŁKA[1]

ROLA SZWAJCARSKO-POLSKIEGO PROGRAMU WSPÓŁPRACY W ROZWOJU PARTNERSTW WŁADZ LOKALNYCH I REGIONALNYCH

Streszczenie

Środki finansowe Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy służyły nawiązaniu i wzmocnieniu kontaktów pomiędzy szwajcarskimi i polskimi władzami lokalnymi i regionalnymi. W priorytecie II w Funduszu Partnerskim wsparto wybrane działania, których celem był transfer wiedzy i dobrych praktyk z samorządów szwajcarskich do polskich w zakresie: ochrony środowiska, oszczędności energii, turystyki, współpracy transgranicznej, opieki społecznej i działań w pionie kultury. Realizacja projektów pozwoliła polskim samorządowcom: poznać nowych partnerów, utworzyć sieci nowych kontaktów, zgromadzić wiedzę i doświadczenia w interesującym ich zakresie, rozstrzygać problemy lokalnych demokracji oraz transponować poznane rozwiązania do polskich warunków.

Słowa kluczowe: Szwajcarsko-Polski Fundusz Współpracy, samorząd lokalny, Fundusz Partnerski, projekty, dobre praktyki

ROLE OF SWISS-POLISH COOPERATION PROGRAMME IN DEVELOPMENT OF PARTNERSHIPS BETWEEN LOCAL AND REGIONAL AUTHORITIES

Summary

The funds of the Swiss-Polish Cooperation Programme were used to establish and strengthen contacts between Swiss and Polish regional and local authorities. Priority II of the Partnership Fund was aimed at supporting selected activities whose purpose was to transfer knowledge and best practices from Swiss to Polish local governments as regards: environmental protection, energy efficiency, tourism, cross-border cooperation, social and cultural activities. The im-plementation of the projects has enabled Polish local governments to: find new partners, create networks of new contacts, gain useful knowledge and experience, solve issues of local democracy, and transpose the new solutions to the Polish conditions.

Key words: Swiss Polish Cooperation Programme self-government, Partnership Found, projects, best practice

[1] dr hab. prof. nadzw. Krystyna Gomółka – Wydział Zarządzania i Ekonomii, Politechnika Gdańska; e-mail: krystyna.gomolka@zie.pg.gda.pl.

1. Wstęp

Przystąpienie Polski do Europejskiego Obszaru Gospodarczego w 2003 roku oraz Unii Europejskiej w 2004 roku otworzyło przed krajem nowe możliwości. Dotyczyły one uczestnictwa w międzynarodowych programach współpracy w wielu dziedzinach. Polska przed 2004 rokiem wykorzystała środki z funduszy: Phare CBC, Interregu IIIA i Interregu IIIB. Wiele przedsięwzięć zostało podjętych dzięki kwocie ponad pół miliarda euro przekazanej przez darczyńców z: Islandii, Lichtensteinu i Norwegii w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Pierwszy okres realizacji przedsięwzięć z tych środków trwał sześć lat od 2004 do 2009 roku i finansował projekty z zakresu ochrony środowiska i zdrowia, badania naukowe i stypendia dla studentów, wzmacniał bezpieczeństwo w zakresie praktycznej realizacji Układu z Schengen, wspierał współpracę kulturalną, ochronę zabytków, rozwój regionów oraz wielokierunkową pomoc dla organizacji pozarządowych. W latach 2009-2014 rozpoczęto realizację drugiej edycji funduszy norweskich [*Mechanizm Finansowy*…, 2011, s. 80].

W maju 2004 roku, podczas szczytu Szwajcaria – Unia Europejska, strona szwajcarska zaproponowała stworzenie programu pomocy finansowej, którego celem byłoby zmniejszenie różnic społeczno-gospodarczych w krajach nowo przyjętych do UE. Rokowania związane z kształtem programu zakończyły się w 2006 roku W podpisanym, dwustronnym memorandum pomiędzy UE i Szwajcarią w 2007 roku znalazło się zobowiązanie tej ostatniej do podpisywania oddzielnych, dwustronnych umów z potencjalnymi beneficjentami – państwami. Dla nowych członków UE przewidziano pomoc finansową w wysokości ponad 1 mld CHF. Dla Polski przewidziano 489 mln CHF, co stanowiło 50% ogólnej sumy przeznaczonej na pomoc przez darczyńców [Tkaczyk, Willa, Świstak, 2013, s. 187-188]. Środki szwajcarskie przewidywały wsparcie dla instytucji sektora państwowego i prywatnego oraz organizacji pozarządowych. W ramach priorytetu drugiego, nazwanego Funduszem Partnerskim, założono tworzenie i wzmacnianie partnerstw między regionami i instytucjami Polski i Szwajcarii. Celem pracy jest ukazanie nawiązanych przez partnerów kontaktów i ocena, w jaki sposób przyczyniły się one do wzmocnienia sieci współpracy pomiędzy polskimi i szwajcarskimi władzami lokalnymi.

2. Założenia Programu

Beneficjentami Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy została Polska wraz z 11 nowymi państwami UE, które przystąpiły do niej w latach 2004- 2007. U podstaw podejmowanej przez obu partnerów współpracy leżało założenie, iż przyczyni się ona do lepszych stosunków między narodami i działań na rzecz jednolitego organizmu europejskiego. Jako cel bezzwrotnej pomocy określono zmniejszanie różnic gospodarczych i społecznych między Polską i „starymi" krajami UE, zaś na terenie Polski między rozwiniętymi ośrodkami miejskimi a regionami słabo rozwiniętymi. Decydującą rolę w wykonaniu tego zadania przejęła szwajcarska strona, oferując dobre praktyki w zakresie

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl

nawiązywanych przez nią partnerstw. Fundusze szwajcarskie przewidziały wsparcie dla sektora publicznego i organizacji pozarządowych w ciągu pięcioletniego okresu zaciągania zobowiązań i dziesięcioletniego okresu wydawania środków programu. Założono, iż wsparcie uzyskają następujące dziedziny: bezpieczeństwo rozwoju regionalnego obszarów peryferyjnych i słabo rozwiniętych oraz wzmocnienie ochrony i uszczelnienie wschodnich granic Polski; środowisko i infrastruktura przez: rozbudowę infrastruktury lokalnej, zarządzanie odpadami, systemy energii odnawialnej, poprawę systemów transportowych, bioróżnorodność i ochronę ekosystemów, założono również wsparcie dla transgranicznych poczynań z zakresu ochrony środowiska; rozwój sektora prywatnego, dofinansowanie małych i średnich firm i promocja eksportu; zasoby ludzkie i rozwój społeczny wyrażający się w działaniach na rzecz ochrony zdrowia i opieki społecznej oraz wsparcia funduszu stypendialnego dla uczniów i studentów [*Umowa Ramowa*…, 2013]. Dofinansowanie zaplanowano w czterech poziomach: do 60% kosztów kwalifikowanych; do 85% kosztów; do 90% kosztów kwalifikowanych; całkowite sfinansowanie przedsięwzięć [*Szwajcarsko-Polski Program*…, 2013].

W ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy powstały dwa fundusze: Fundusz dla Organizacji Pozarządowych i Fundusz Partnerski. Ten pierwszy działał w celu: wzrostu aktywności obywatelskiej, wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i likwidacji różnic pomiędzy Polską a krajami UE w tym zakresie. W jego ramach zakładano możliwość realizacji projektów przez organizacje pozarządowe, których celem było: zwiększenie aktywności obywateli w życiu publicznym, rozwiązywanie problemów społeczności lokalnych, propagowanie rządów prawa, wypracowanie rozwiązań innowacyjnych, które mają za zadanie wymianę doświadczeń pomiędzy zainteresowanymi podmiotami [*Cele Szwajcarsko-Polskiego*…, 2013]. Do obszarów tematycznego wsparcia zostały zaliczone: edukacja obywatelska; działania kontrolne wzmacniające procedury demokratyczne kontroli władz i instytucji publicznych; partycypacja w polityce publicznej [*Grant Blokowy*…, 2013].

W ramach projektów w priorytecie II Funduszu Partnerskiego zaplanowano działania, których celem było: przekazanie informacji i promocja najlepszych praktyk przez samorządy Szwajcarii polskim jednostkom; transfer: obserwacji, konsultacji społecznych, sposobów negocjacji, działań informacyjnych z Szwajcarii do Polski; przekazanie szwajcarskich doświadczeń w zakresie zwiększenia roli samorządów w procesie podejmowania decyzji na rzecz regionu. Do obszarów działania wliczono przedsięwzięcia dotyczące wdrażania doświadczeń z zakresu: promocji i przekazywania najlepszych praktyk przez jednostki szwajcarskie polskim samorządom; konsultacji społecznych, negocjacji i działań informacyjnych; podejmowania szwajcarsko-polskich projektów zwiększających udział samorządów w zakresie podejmowania decyzji i kontaktów z organizacjami pozarządowymi oraz wspólnego działania w sprawach dotyczących regionu.

Początkowa kwota, przyznana na realizację, została określona na 1,8 mln CHF, a w czerwcu 2012 roku powiększono ją do 3,6 mln CHF. Sumę tę planowano rozdysponować w dwóch naborach, w pierwszym kwartale 2011 roku – 1 800 000 CHF i drugim kwartale 2012 roku – 1 811 000 CHF. Wartość finansowanych projektów wyznaczono od 10 000 do 250 000 CHF [*Priorytet II*…, 2013]. Przedmiotem wsparcia

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl

miały być projekty miękkie. O dofinansowanie w Funduszu Partnerskim mogły ubiegać się: jednostki samorządu regionalnego; podmioty i stowarzyszenia mu podlegające, założone na podstawie ustawy o samorządzie gminnym; urzędy wojewódzkie oraz polskie instytucje *non profit* nie będące organizacjami pozarządowymi z założeniem, iż zostały zarejestrowane na terytorium Polski rok wcześniej przed przekazaniem funduszy szwajcarskich [*Ustawa o działalności*…, 2003]. Dofinansowanie nie objęło podmiotów w stanie likwidacji, zalegających z podatkami, a także takich jednostek, wobec których członków toczyły się postępowania egzekucyjne oraz skazanych prawomocnym wyrokiem. Podkreślano, że działania polskich i szwajcarskich partnerów powinny mieć te same cele, a okres realizacji projektów miał trwać do 30 września 2014 roku [*Szwajcarsko-Polski*…, 2013].

3. Realizacja i efekty projektów

Do kwietnia 2013 roku odbyły się dwa nabory projektów. Pierwszy trwał od 1 czerwca do 30 listopada 2011 roku i wymagał od wnioskodawcy 10% wkładu własnego. Termin drugiego naboru rozpoczął się 29 czerwca 2012 roku i trwał do 29 maja 2013 roku [*Szwajcarsko-Polski*…, 2013]. Po zakończeniu pierwszego naboru każdy wniosek został oceniony przez dwóch niezależnych ekspertów. Z jedenastu złożonych wniosków dofinansowanie uzyskało dziewięć projektów. Beneficjentem środków finansowych największego projektu była Gmina Miejska Kraków i Urząd Miasta Krakowa. Jako cel projektu założono ocenę i monitorowanie wpływu ekonomicznego przemysłu grupowych spotkań biznesowych na gospodarkę Krakowa z wykorzystaniem szwajcarskich doświadczeń. Podmiotem badania byli: organizatorzy konferencji, kongresów, seminariów, targów, podróży motywacyjnych z zapleczem konferencyjnym w Krakowie, tj.: biura turystyczne, firmy szkoleniowe, hotele, obiekty konferencyjne, muzea itp. Efektem projektu było oszacowanie sektora spotkań biznesowych i ocena jego wpływu na budżet miasta, a tym samym jego gospodarkę, zaś konsekwencją stworzenie warunków do obsługi większej liczby imprez biznesowych [*Zespół dla*…, 2013]. Partnerzy z Krakowa zapoznali się również z rozwiązaniami szwajcarskimi podczas wizyty w kwietniu 2013 roku w miejscowości Sierre, w której tego typu badania zostały przeprowadzone [*Kwietniowe warsztaty*…, 2013]. Realizacja projektu dostarczyła beneficjentom wiedzę na temat wykorzystania spotkań biznesowych w celu zwiększenia dochodów miasta i gminy Kraków. Umożliwiała ona także podpisanie umowy partnerskiej z Sierre i przewidywała wizyty samorządowców polskich i szwajcarskich .

Kolejny projekt przygotowany przez Stowarzyszenie Gmin „Sieć Polska", „Energie Civites", zatytułowany „Ogród nad głową – czyli szwajcarskie zielone dachy i żyjące ściany modelem i inspiracją dla innowacyjnych działań polskich samorządów na rzecz oszczędności energii i ochrony klimatu", skierowany został do władz lokalnych zainteresowanych aspektami: merytorycznymi, ekologicznymi, technicznymi i prawnymi zielonych dachów. Celem projektu było przekazanie szwajcarskiego *know-how* w zakresie: zakładania ogrodów na dachach miejskich budynków, podniesienia efektywności energetycznej budynków oraz poprawy retencji wód opadowych. Efektem pro-

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl

jektu było: poszerzenie wiedzy na temat zielonych ogrodów, uwzględnienie w lokalnych planach i strategiach zrównoważonego rozwoju takich rozwiązań, które zdaniem autorów projektu mogły dostarczyć wymiernych korzyści ekonomicznych i polepszyć wygląd estetyczny polskich miast. Praktyczne zastosowanie szwajcarskich rozwiązań w zakresie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych w polskich gminach miało przyczynić się w przyszłości do oszczędności energii cieplnej [*Ogród nad*…, 2013].

Gmina Lublin wraz z kantonem Neuchatel podjęła się realizacji kolejnego projektu. Jego zadaniem było wprowadzenie partycypacyjnego systemu zarządzania różnorodnością kulturową miasta Lublin. Powołana dla celów projektu szwajcarsko-polska grupa robocza przeprowadziła: badania socjologiczne, analizy eksperckie, inwentaryzację interesariuszy oraz szkolenia międzykulturowe, a następnie dokonała wymiany doświadczeń. Polscy samorządowcy zapoznali się z metodami zarządzania przedsięwzięciami kulturalnymi. W wyniku projektu opracowano system zarządzania różnorodnością kulturową oraz wdrożeno go w mieście. Założono, iż wzorcowy projekt zostanie w późniejszym terminie przedstawiony dziesięciu polskim miastom o indeksie międzykulturowym [*Projekt Lublin*…, 2013]. Gmina Łodygowice z województwa śląskiego wraz ze szwajcarskim kantonem Vaud zrealizowała projekt „Współpraca i wymiana specjalistów szansą na zrównoważony rozwój i równy dostęp dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do życia społeczności lokalnej i pozalokalnej" . Realizacja polegała na wymianie doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie pracy z dziećmi niepełnosprawnymi. Rezultat projektu stanowiły działania, które umożliwiłyby bardziej samodzielnie funkcjonowanie niepełnosprawnych w społeczeństwie. Szwajcarscy partnerzy zapoznali delegację gminy Łodygowice z nowoczesnymi metodami leczenia i prawami niepełnosprawnych w Szwajcarii, stanowiącymi wzorzec postępowania dla Polski [*Wymiana doświadczeń*…, 2013].

„Mamo, tato zabierz mnie do biblioteki" to projekt zrealizowany przez Bibliotekę Publiczną miasta Lębork w województwie pomorskim. W jego ramach odbyły się: wizyty studyjne, warsztaty metodyczne, promocje i imprezy popularyzujące książki. Celem projektu było: zapoznanie się z metodami pracy szwajcarskich bibliotekarzy, pozyskanie nowych czytelników, ale przede wszystkim zachęcenie dzieci do czytania książek. W programie wzięli udział: polscy i szwajcarscy publicyści, dziennikarze i autorzy książek dla dzieci, publicznie czytający swoje teksty. Dzięki projektowi, biblioteka z Lęborka nawiązała stały kontakt z bibliotekami szwajcarskimi i podpisała umowę o wymianie zbiorów. Mieszkańcy Lęborka mogli zapoznać się ze szwajcarską literaturą i poznać osobiście jej przedstawicieli [*Mamo, tato*…, 2013].

Położona w województwie podkarpackim gmina Zagórz wraz ze szwajcarskim Villasar-sur-Glame w zrealizowanym wspólnie projekcie „Akademia demokracji i rozwoju" podniosła problematykę lokalnego kształtowania społeczeństwa obywatelskiego. Polegał on na przekazywaniu doświadczeń w rozwiązywaniu problemów lokalnych w szerokim zakresie, począwszy od spraw lokalowych, oświatowych, po społeczne. Transfer wiedzy, w tym zakresie, nastąpił przez udział w: wykładach, warsztatach, konsultacjach, wizytach studyjnych z udziałem przedstawicieli władz lokalnych i sektora NGO. Dodatkowym argumentem przemawiającym za realizacją projektu było po-

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl

dobieństwo obu gmin: położenie geograficzne, liczba i struktura ludności i zbliżone problemy: zarządzanie oświatą, tworzenie miejsc pracy i działania opieki społecznej [*Akademia*…, 2013].

Kolejnymi beneficjentami środków szwajcarskich były gminy: polskie Leszno i szwajcarska gmina Biel. Podjęły się one realizacji projektu „Leszno i Biel-Partnerstwo dla Rozwoju". Tworzenie i wzmacnianie partnerstwa rozumiano przez wdrażanie wspólnych działań w obszarach: turystyki, promocji, rozwoju gospodarczego, gospodarki odpadami, współpracy organizacji pozarządowych oraz wymiany najlepszych praktyk i *know-how* w zakresie: ochrony środowiska, promocji, wzorcowej współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi. Podczas pobytu polskich samorządowców z Leszna w gminie szwajcarskiej Biel zapoznano ich z: metodami oznakowania szlaków turystycznych, metodami gospodarowania odpadami, działaniami na rzecz ochrony środowiska oraz przedsięwzięciami w zakresie skutecznej promocji gminy. Efektem było przeniesienie szwajcarskich rozwiązań na grunt Polski [*Partnerstwo dla*…, 2013].

Dwa projekty zostały zrealizowane przez euroregiony. Pierwszy z projektów „Alpejsko-Karpacki turystyczny klaster wiedzy" to projekt Euroregionu Karpackiego wraz Instytutem Turystyki przy Uniwersytecie Nauk Stosowanych w Sierre. Za cel postawiono sobie budowę i tworzenie partnerstw karpacko-alpejskich w przedsięwzięciach turystycznych, w zakresie systemu zarządzania „marką karpacką". Grupą docelową, która brała udział w projekcie, byli: touroperatorzy, właściciele hoteli, pensjonatów, gospodarstw agroturystycznych, lokalni liderzy, dziennikarze, pracownicy samorządu terytorialnego i turyści. W projekcie ustalono: etapy budowy marki karpackiej, promocję walorów turystycznych Euroregionu Karpackiego oraz kształtowanie postaw proekologicznych sprzyjających przedsiębiorczości. Polscy uczestnicy projektu zdobyli wiedzę na temat organizacji przedsięwzięć turystycznych i tworzenia marki regionalnej [*Alpejsko-Karpacki*…, 2013]. Drugi projekt wykonało Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Bug wraz z Regio Basiliensis. Celem projektu, zatytułowanego „Czynniki rozwoju euroregionów – wymiana doświadczeń pomiędzy Euroregionem Basiliensis i Euroregionem Bug", był transfer wiedzy i dobrych praktyk w zakresie współpracy transgranicznej, jak również podejmowanie działań przyśpieszających rozwój euroregionów. Projekt zrealizowano w postaci: wizyt studyjnych w Regio Basilliensis, seminariów, spotkań, a także publikacji w języku polskim i niemieckim zawierającej doświadczenia praktyczne i rozwiązania prawne stron oraz promocji produktów turystycznych partnerów. Realizacja projektu umożliwiała: nawiązanie stałego kontaktu pomiędzy euroregionami, wyznaczenie terminów spotkań i wykorzystanie przez Euroregion Bug rozwiązań partnera [*Nowy projekt*…, 2013].

Z dziewięciu, zrealizowanych w I naborze, projektów z Funduszu Partnerskiego beneficjenci pochodzili głównie z południa Polski, z województw: małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego i lubelskiego. Dwa projekty zostały wykonane przez Euroregion Bug i Euroregion Karpacki. Tylko jeden projekt wykonali beneficjenci z północy Polski z województwa pomorskiego. Zagranicznymi partnerami byli samorządowcy ze Szwajcarii, wywodzący się z różnych kantonów. Pod względem tematycznym można było je podzielić na grupy: kultura i oświata, ochrona środowiska, zagadnienia energii, współpraca transgraniczna i turystyka, opieka społeczna. Tylko jeden pro-

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl

jekt bezpośrednio dotyczył rozwiązywania problemów lokalnych przez samorządy. Najdroższym był projekt „Sterowanie przemysłem spotkań w Krakowie, ocena i monitorowanie wpływu ekonomicznego przemysłu spotkań na gospodarkę Krakowa przy wykorzystaniu dobrych praktyk ze Szwajcarii". Jego wartość wyniosła 574 3260 euro, a dofinansowanie 503 0637 euro. Najmniejszą wartość posiadał projekt zrealizowany przez Euroregion Bug. Jego wartość całkowita wyniosła 113 3845 euro, a dofinansowanie 615 038 euro. Do metod realizowanych projektów należy zaliczyć transfer wiedzy i dobrych praktyk, odbywający się przez: wizyty studyjne, spotkania informacyjne, seminaria, konferencje, wydanie publikacji i informatorów. Niepodważalny efekt zrealizowanych projektów stanowiło poznanie nowych partnerów współpracy. Dla zdecydowanej większości polskich beneficjentów był to pierwszy kontakt i projekt realizowany z partnerem szwajcarskim. Projekty te dostarczyły wiedzy polskim samorządom na interesujący ich temat, umożliwiły zapoznanie ze szwajcarskimi metodami i sposobami rozwiązywania problemów lokalnej demokracji, a także wykorzystania uzyskanej wiedzy dla pokonywania miejscowych trudności. Cel założony przez Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, priorytet Fundusz Partnerski został w pełni osiągnięty.

4. Podsumowanie

Zgodnie z założeniami Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, jego celem było nawiązanie i wzmacnianie partnerstw pomiędzy polskimi i szwajcarskimi władzami lokalnymi, a także regionalnymi oraz zwiększenie udziału tych ostatnich w procesie decyzyjnym w regionie. Cel ten zamierzano zrealizować w ramach dwóch priorytetów: Funduszu dla organizacji pozarządowych i Partnerskim. W pierwszym z nich założono wsparcie finansowe dla organizacji pozarządowych, partycypujących w procesach demokratyzacji, sprzyjających rozwojowi aktywności i postaw obywatelskich. W drugim, tzw. Funduszu Partnerskim, główny nacisk został położony na dofinansowanie działań, których celem był transfer wiedzy i dobrych praktyk ze szwajcarskich do polskich samorządów w zakresie: ochrony środowiska, oszczędności energii, turystyki, współpracy transgranicznej, opieki społecznej i działań w pionie kultury. W tych dziedzinach partnerzy z Polski uzyskali wiedzę i kontakty z samorządowcami ze Szwajcarii. W ramach jedynego, zakończonego 30 listopada 2011 roku, naboru zakwalifikowano do dofinansowania tylko 9 projektów. Zagranicznym partnerem we wszystkich projektach byli przedstawiciele władz lokalnych z różnych kantonów Szwajcarii. Zrealizowane projekty dotyczyły: kultury, oświaty, ochrony środowiska, podniesienia efektywności energetycznej budynków, turystyki, współpracy transgranicznej i opieki społecznej. Polscy beneficjenci środków wywodzili się z województw z południowych i wschodnich granic Polski, tj. województw: podkarpackiego, małopolskiego, śląskiego i lubelskiego. Sporadycznie o środki aplikowały podmioty z województw północnej Polski, np. Biblioteka Miejska w Lęborku. Dwa projekty zostały zrealizowane przez Euroregion Bug i Euroregion Karpacki. Realizacja miękkich projektów pozwoliła polskim, lokalnym samorządom i euroregionom na: poznanie nowych partnerów z kraju nie będącego członkiem UE, utworzenie sieci kontaktów, zdobycie wiedzy i doświadczenia w intere-

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl

sującym je zakresie w rozwiązywaniu problemów lokalnych demokracji oraz przeniesienie ich do Polski.

Literatura

Akademia demokracji, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://akademiademokracji.pl/informacje-o-projekcie, data wejścia: 20.04.2013].

Alpejsko-Karpacki turystyczny klaster wiedzy, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://www.karpacki.pl/stowarzyszenie-karpaty/projekty-wlasne/alpejsko-karpacki-turystyczny-klaster-wiedzy/ , data wejścia: 22.04.2013].

Bartczak B., Ptak M. 2009 *Finanse ochrony środowiska*, Wrocław.

Cele Szwajcarskiego–Polskiego Programu Współpracy, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://www.swissgrant.pl/pl/fundusz-dla-organizacji-pozarzdowych/typy-projektow, z 20.05.2012, data wejścia: 2.05.2013].

Grant Blokowy Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://www.swissgrant.pl/pl/fundusz-dla-organizacji-pozarzdowych/o-priorytecie-i z 20.04.2013, data wejścia: 20.04.2013].

Kwietniowe warsztaty w Szwajcarii, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://krakowimpact.pl/kwietniowe-warsztaty-w-szwajcarii/, data wejścia: 2.05.2013].

Mamo, tato zabierz mnie do biblioteki, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://www.biblioteki.org/pl/wiadomosci/czytaj/2051 z 20.05.2013, data wejścia: 2.05.2013].

Mechanizm Finansowy Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy 2011, Raport podsumowujący edycję w Polsce 2004-2011, Warszawa.

Nowy projekt w Euroregionie, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://euroregionbug.pl/content/view/148/1/20.04.2013, data wejścia: 20.04.2013].

Ogród nad głową, czyli szwajcarskie zielone dachy , dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://www.pnec.org.pl/component/content/article/213-ogrod-nad-gow-czyli-szwajcarskie-zielone-dachy-i-yjce-ciany-modelem-i-inspiracj-dla-innowacyjnych-dziaa-polskich-samorzdow-gmin-na-rzecz-oszczdnoci-energii-i-ochrony-klimatu.html, data wejścia: 15.04.2013].

Partnerstwo dla rozwoju, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://akademiademokracji.pl/informacje-o-projekcie/, data wejścia: 20.04.2013].

Priorytet II Fundusz Partnerski, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://www.swissgrant.pl/fundusz-partnerski/o-grancie, data wejścia: 20.04.2013].

Projekt Lublin 4 All, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://bip.lublin.eu/um/index.php?t=200&id=182321, data wejścia: 2.05.2013].

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://www.contribution-enlargement.admin.ch/en/Home/Selection_procedure/Finding_non_commercial_partners_in_Switzerland z 30.04.2013, data wejścia: 30.04.2013]

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl

Tkaczyk J., Willa roku, Świstak M. 2013 *Fundusze Unii Europejskiej 2007-2013. Cele, działania, środki*, Kraków.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z 24 kwietnia 2003, Dz. U, Nr 96, poz. 873 z póz. zmianami.

Umowa Ramowa pomiędzy Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Szwajcarską Radą Federalną o szwajcarsko-polskiego programu współpracy w celu zmniejszenia różnic społeczno-gospodarczych w obrębie rozszerzonej Unii Europejskiej, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://www.programszwajcarski.gov.pl/dokumenty/dok_programowe/strony/dokumenty_programowe.aspx, data wejścia: 10.04.2013].

Wymiana doświadczeń, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://www.percorda.pl/wspolpraca-i-wymiana-doswiadczen-specjalistow-z-cantonu-de-vaud-i-gminy-lodygowice,26.html, data wejścia: 2.05.2013].

Zespół dla realizacji projektu, dokument elektroniczny, tryb dostępu: [http://bip.krakow.pl/zarzadzenie/2012/1270/w_sprawie_realizacji_projektu_pt.__Sterowanie_przemyslem_spotkan_w_Krakowie:_ocena_i_monitorowanie_wplywu_ekonomicznego_przemyslu_spotkan_na_gospodarke_Krakowa_.html 13.04.2013, data wejścia: 13.04.2013].

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl